

השׁוּׁע (יוויד שׁכח סעי' א) פסק שאין מפרשיני חלה בלא רשות בעל העיסה. וכן ע"ז **הרמ"א** מיהו אם ידעתינ דזכות הוא לבעל העיסה, כגון שהיתה העיסה משתקלקלת, ומותר לטול חלה בלא רשותו, דזכין ואתם שלא בפניו. וכן משרתת שבבית יכולה לטול חלה בלא רשותו, כיון שרגילה היא לפעמים שבעלת הבית נותנת לה רשות. ו**הב"ח** השיג על **הרמ"א** שבתורה"ד מפורש דלא התיר אלא היכן דאיכא חשש קלקול דניחיל ועל כן נעשית שלוחה, ומי"מ בדיעבד אם הפריש הגבל בלא רשות וניחא ליה לבעה"ב שהפריש הוא חלה. וכן נקט **הש"ך** (סי' קה). וע"ז **בט"ז** (סי' קא) כת' דבעי"ש שמנהג הנשים להקפיד להפריש חלה ונחשב בעיניהם לחיוב לעשות לחמים לכבוד שבת בשביל החלה אז לא תפריש שום משרתת בלא צווי בעה"ב אם לא שיש חשש קלקול עיסה.

הקצות (סי' רמג סי' קה) יצא לחלוק על **התורה"ד** כי לא אמרינן דזכין לאדם שלא בפניו אלא היכא דזוכה המקבל באיזה דבר כמו במזכה חפץ לפלוני, אך במפרש משלו, אבל מפרש משל בעה"ב אין זה זכות אלא ניותא איכא ושלוחות לאו מתורת ניותא הוא ובעינן לדעתכם דוקא. ועיי"ש שהביא ראיה **מהרשב"א** (תרי"ט לו: ד"ה הא) שכת' דהא דאיבעיא להו התורם משלו על של חבירו צריך דעת או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו כו', קשיא לי דהא שלוחות לאו מדין דניחא ליה או לא ניחא ליה אלא גזירת הכתוב משה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם כו', ולא בעינן שלוחו ודעתו אלא בתורם משל בעל הכרזי על בעל הכרזי, אבל בתורם דמלו על של חבירו כיון שאינו של בעל הכרזי לא בעינן שלוחות ומש אלא הדבר בתורם אלא על זה וזכין לאדם שלא בפניו, או לאו זכות מצורה דנפשיה עדיף. וכי"כ **תוס'** (תרי"ט שם ד"ה אלא), ואי"כ בהא דהתורה"ד **אין זה זכות אלא ניותא איכא ושליחות לאו מתורת ניותא הוא ובעינן לדעתכם דוקא**. ובלא"ה אף שמתקלקלת העיסה הרי יכולה להפריש אחרי האפיה.

והמרכבת המשנה (גירושין ח"א פ"ו ה"א) הביא **מהרב מקראטשין** שחידש שאשה שנשטתית ואינה יכולה לקבל הגט, הבעל יכול לתת את הגט ביד שלישי, שבשעה שהאשה תשפתה יתן לה את הגט בשליחות הבעל, ובאותה שעה הוא יחשב שלוחו מדין זכין, כיון שזכות עבור הבעל שיתן לה את הגט, ו**המרכבת המשנה** כת' ע"ז דטעות גדול הוא דגבי אשה שייך לומר זכין לאדם שלא בפניו שתקנה הבעל, אבל אין שייכות לומר זכין לאדם בבחינת הנותן והרי שלקח ממונו של אדם ונתן צדקה מהני מתורת זכיה ולא אמרו וז"ל אלא זכין לאדם **וכן אמרו זכין מאדם** ושלוחו דעתו ושלוחו כמותו ישתקע הדבר ולא יאמר, ע"כ. מבורא דס"ל דזכין מועיל כשמוזכין דבר למקבל, אך לא כאשר מוציאים דבר מרשותו דזה בכלל זכין מאדם דלא מהני.

אבל **האמרי בינה** (יוויד תרומות ומעשרות סי' ו' ד"ה נחזור) ביאר כוונת **הרשב"א** דרק בתורם משלו על של חבירו יש זכות גמורה, ולכן מועיל בזה דין זכין שנחשב שהשלוחות מדעת הבעלים, אמנם בתורם משל בעל הכרזי, אין זה ברור שנוח לבעה"ב כיון שיש בזה צד חובה, א"א לתרום מדין זכין, שאין זה נחשב כשלוחות מדעת הבעלים. וכי"כ **החזו"א** (נא"ה ע"י מט"ס סי' ק). ו**הבאר יצחק** (סי' א ע"פ א) הוכיח דלא **בהקצות**. ו**החתן סופר** (שער הטוטפות סי' יא) תירץ קושיות **הקצות**. וע"ז מש"כ עליו **השבה"ל** (חיד"ס סי' ד"ה ועכ"פ).

ו. במזכירת המין

איתא **בפסחים** (ג:) מעשה באדם א' שהפקיד דיסקיא מלאה חמץ אצל יוחנן חקוקאה ונקובה עכברים והיה חמץ מבצבץ ויוצא ובא לפני רבי, שעה ראשונה אמר לו המתן כו', חמישית אמר לו צא ומוכרה בשוק. וכן הביאו **הרי"ף** (בי"מ כא: ברי"ף), **הרמב"ם** (שאלה ופקדון פ"ו ה"א) ו**הטור** חו"מ (סי' רצב). ועפ"ז פסק **השו"ע** (או"ח סי' תנג סעי' ב) שאם היה בידו חמצו של ישראל בפקדון, יעכבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא למכרו לאי"י. וביארו **המ"א** (סי' תלו כ"א) ו**המ"ב** (סי' תנג סי' א) דמוכר משום דהוי כמשיב אבידה. ויעו"ז **בפ"מ** (ב) ו**בפ"א** (ב) שכתב: וכן אמר בית שמכרה פרה מעוברת שלו לכותי בלא ידעתי ע"מ לפטור מהבכרה, דהוי כמכירה משום דזכין לאדם שלא בפניו ודומה לזה כת' **התוס'** (בי"ק סט: ד"ה והצנעין) דמחללין נטעו רבעי ומעשר שני של חבירו שלא מדעתו דזכות היא לו, וכן לענין חלה דאיתא ביו"ד סי' שכ"ה דאם זכות לבעל העיסה אף שאינו נעשה שליח בלתי רשותו לענין תרומה, ואפ"ה היכי דזכות הוא לו נעשה שליח שלא מדעתו אי"כ הכי נמי גבי בכור כמו כן גבי חמץ אם לא היה ב"ב בביתו ומכר איש אחר חמצו הוי כשלומו כיון דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו כו', וכן כל זכיה מעסק של שלוחות כמ"מ **התוס'** (גיטין יא: ד"ה התופס), ע"כ. והביאו **הפ"ח** (יוויד סי' ט"ס סי' קה). וע"ז **בחת"ס** (נא"ה ע"י סי' קה) שכת' שהעיקר **בהרב מקראטשין** הני"ל דזכין ילפי מנשניא א' למטה והתם לחוב ע"מ לזכות היא וכן הלכה רוחות למכור חמצו של חבירו ומטעם זה אצי"פ דהוה זכין ממנו לאחר.

וכן **בבאר יצחק** (או"ח סי' א - ב) נקט דמהני למכור חמצו של חבירו משום זכין והוכיח כן מהשו"ע הני"ל, ואף דמפני השבת אבידה אמרו בעי"כ מוכח דמשום זכין שלא בפניו נענו בה, ואמדינן דעת המפקיד דודאי נחיל במכירה כדי שלא יפסיד נכסיו, ע"כ.

ו**האבני"ז** (או"ח סי' של) כת' דהמוכר חמצו של מומר שלא מדעתו דאצי"פ דלמוכר זכיה לא הוי כיון שהוא מומר, ומי"מ נ"י דחשיב זכיה אחר שגילה דעת שרוצה במכירה, מהני המכירה ואף לשלוחות הבית דהוי זכות לו לעשות כל מה שיצטרך לזה, אלא דמ"מ עובר אחר משום דאמרינן הואיל א' בעי אמר לא בעינא אף שגילה דעתו מתחילה. וכן נקט **הדובב משימים** (ח"א סי' ט).

וע"ז **בשד"ח** (מנע חו"מ סי' ט אות ב) שכת' שכך יתקן בעיר א' בשנת התרל"א למכור גם חמצו של בני"א המחזרים בכפרים ולא חזרו לביתם ביום י"ד שחרית וידוע לנו שלא יחושו על חמץ שבביתם לבערו בזמן איסורו כו' ודבר זה קיימתי מסברא, עיי"ש שהאר"ך בזה וכת' דאף לקצות י"ל דמהני כמ"ש **הש"ך** (חו"מ סי' שנט סי' ד) דבעומד להמכר נחשב זכות במה שבא הממון לידו, ע"כ. ולפי דבריו יוצא חבירו לא מכר חמצו אונס כגון שמוכר הכרה וכדו' מהני לכל העדות למכור עבורו ואם אינו מוכר בזדון כגון שאינו שתוי"מ כיון דחמצו ואינו חמץ כלל למכירה י"ל לדעת הקצות לא מהני אצי"פ זכות לזכות למנוע ממנו שיעבור איסור. ו**האג"מ** (ח"א סי' קמ) נקט דמהני למכור מדין זכיה כשהחמץ ברשות הבעלים ודחה דברי **האבני"ז** דלא אמרינן "הואיל", ומי"מ כת' שאם שלח החמץ ע"י הדואר וכדו' באופן שלא יכול לדרוש החזרתו חשיב אינו ברשותו ולא יכולים אף הבעלים למכור. וכן **במקראי קודש** (פסח ח"א סי' עא) דחה דברי האבני"ז, והביא **מהרשב"א** (קדושין כג) דבזכות גמורה אפי' צווח אחי"כ שאינו רוצה זכין. **ז. ביטול המין ע"י שליח**

וכת' **הר"ן** (פסחים ריש ג' ברי"ף) וז"ל: כתב **הרב בעל העיטור** ז"ל דמסתבר דשליח מבטל, דגבי הפרה וגבי השואל את פרתו הוא דפליגי בה תנאי בפרק השואל (ג:) ואי שרוחש של אדם כמותו משום דשואל כתוב בעליו ובהפרה כתוב אישה קיימנו, הא בעלמא כו"ע מודו דשליחו של אדם כמותו, וחסר כמותו, דבטול מתורת הפקר נגעי בה שליח ודאי לא מציי מבטל שהרי אם אמר אדם לחבירו הפקר אתה נכסי אין בכך כלום, ע"כ. ו**הב"י** (ד"ה ושלוחו) דחה דברי החולקים. וכן דעת **הכל בו** (סי' מחו' ד). וכן פסק **השו"ע** (סי' תלד סעי' ד) דשלוחו יכול לבטל, אם אין האיש בביתו, יבטל במקום שהוא, ואם אינו עושה כן, טוב שתבטל אשתו. אלא שכת' **הב"ח** (אות ה) דכ"ז למ"ד דבעינן ביטול בפה, אבל לדעת רוב הגאונים דאצי"פ להוציא כלל הביטול בשפתיו אלא במחשב לבבו לחוד סגי א"כ היאך אפשר לומר שלוחו של אדם כמותו בדבר התלוי במחשבת הלב דהא תניא **בספרי** (פ"ר ראה עת) לא יראה לך שאור בלבך ומשמע בלבו הוא דצריך לבטל ולא בלבו של שלוחו, ע"כ. ו**המ"א** (פתי"כ ח"א אות כח סי' תלד מ"ו סי' ק) כת' דאף דבדר התלוי במחשבה שייך שלוחות. ו**המ"ב** (פס"ק טו) דיש מחמירין דלא מהני שלוחות ובשעה"ד יש להקל.

ה. ביטול המין שלא מדעת הבעלים

וע"ז **בט"ז** דס"ג תל"ד (סי' ק) שכת' על משי"כ השו"ע הני"ל יואם אינו עושה כן, טוב שתבטל אשתו, דלכאוי הלשון הוא דחוק ונ"י שרצה לוי אם יש לחוש שום מציאה סבה לא יעשה כן. ו**המ"א** (סי' ק) פירש דמשי"כ השו"ע שאם אינו עושה כן - הכונה שאין הבעל רגיל לעשות כן לכן טוב שתבטל אשתו, אבל באמת לא מהני כ"כ בטול האשה כיון שאינה שלה עיין בלבוש סי' ט"ס, ע"כ. ו**המ"ב** (ח"א סי' ק) פירש דיו"ל שלא מדעת מה מהני הביטול, אצי"פ דזכין לאדם שלא בפניו מי"מ משמע כאן שלוחו דוקא שצוהו. ו**בנתיבות שמשון** (סי' תלד על המ"א) כת' על המ"א דל"נ דקיי"ל זכין לאדם שלא בפניו והכא זכות כפול שלא יעבור בב"י גם שיאסר בהנאה ובודאי נחיל ואפשר בני ביתו יש להם לבטל כמשי"כ סי' שס"ז לענין עירוב, וכי"כ המ"א בעצמו סי' תל"ו סי' י". ו**המ"ב** (פס"ק טו) כת' דביטול ע"י אחר מהני דוקא כשעשה שליח ע"י ובלא שלוחות אין יכול לבטל חמצו של חבירו אף היכא דזכות הוא לו כגון שרוצה בדרך ושכח לבטל. ועיי"ש (סי' ק) שכת' דטוב שתבטל אשתו אף שלא צוה לה לבטל דמסתמא כמו שנתן לה רשות דמי וראוי להזהירה ע"י, ומי"מ אין כדאי לכת' למוכר לגמרי על בטול אשתו כיון שמ"מ אינו שלה, ע"כ. ויעו"ז עוד **ברמ"א** בס"י תל"ו (סעי' א) שכת' דאזכיה בתבוק ותבטל בביתו, דלמא ישכח לבטל במקום שהוא. וכת' **המ"א** (סי' ק) דלי נראה דבעי' שיצוה וימנה א' שיבדוק והכא מיירי שלא צוה לאשתו ואשמעינן דמ"מ תעשה כן וכמ"ש ססי' תל"ד ע"ש בב"י דשני הדינים ממקור א' הם. וכת' **הפמ"ג** (א"א שם) דביטול מהני אצי"פ שלא מינה שליח דזכין לאדם שלא בפניו, ע"כ. ולפי"ז אצי"פ שנקט **המ"א** דלא מהני ביטול מדין זכין מי"מ היכן שיש חשש שבעלי החמץ לא ביטלו אותו יש לעשות כן וסמכינן על זה.

מסקנא דדינא

א' מהתורה חובה לבער את החמץ שברשותו או לבטלו, ורבנן חייבו לחפש אחריו, לבערו ואף לבטלו. ב' דעת הרוב הפוסקים שמועיל לבטל חמץ ע"י שלוחו, ובשעת הדחק ניתן למוכרו על זה. אולם אם לא מינה שליח אין אחר יכול לבטל בשבילו ואי"כ לא היה לו אפשרות לעשות זאת כלל. ג' ישראל רשאי למכור או לתת במתנה גמורה חמצו לאינו יהודי ע"מ שלא יאסר, אפי' שיועד שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו. ד' ניתן למכור חמץ של חבירו או ללא ידיעתו, כגון שאינו מוכר בעצמו מחמת שהוא מחוסר הכרה וכדו', דזכות הוא לו שהחמץ לא יאסר וכמו כן ניצל מאיסור ב"י וזכין לאדם שלא בפניו. ויש שנקטו שבדיעבד מהני אף כשבעל החמץ אינו מוכר כי אינו מייאסר.

וכ"כ **ביצור שו"ע** (סי' י"ח) - וקודם שאומר את ה' זוקף. וכ"כ **בחסד לאלפים** (סי' קי"ג סי' א) דזוקף קודם הזכרת ה'.

אולם מלשון **שער הכוונות** (ענין כונת העמידה) נראה דזוקף במילת השם, דז"ל הנה במילת ברוך צריך אתה לכרוע כריעה אחת, ואל תכרע עתה רק גופך בלבד, ובמילת אתה תכרע פי"ב, ואז תכרע את ראשך וכו', ובמילת ה' תזוקף שני זקיפות.

וכן נראה מלשון **הפרי עץ חיים** (שער העמידה פ"ט ופ"ח) שכתב אתה - עתה צריך לכרוע כריעה שניה וכו', ה' - עתה הם ב' הזקיפות צדק ב' הכריעות הנ"ל.

וכן מבורא **בכתב ראש** (אות ל"ו נוסח רז"ס) וז"ל אמר מורי בשם הגאון ז"ל הפי' זקיף נוסח חיים היינו שיוזקף וראשו כפוף תמיד וכו', והשם יכול לומר בעוד שזוקף.

וכן נראה מלשון **הבן איש חי** (ש"ר פרשת בשלח ס"ה) שכתב כשאומר ברוך יכרע בתיבת ברוך כריעת הגוף בלבד, ובתיבת אתה יכרע את ראשו גם כן וכו', וכשאומר ה' יזוקף שם שתי זקיפות וכו'. וכן נראה מדברי **הפ"ח**

החיים (לגרי"ח סופר זצ"ל - סי' קי"ג סי' ק"א) דכתב כשאומר ברוך יכרע גופו, וכשאומר אתה יכרע ראשו, וכן בדק"פה כשאומר ה' יזוקף גופו תחילה ואח"כ ראשו.

וכן מצינו בסידור **יעב"ץ** (בנדי"מ בית קדשי הקדושים בועז ד') דכתב כשאומר ברוך יכרע בברכיו, וכשאומר אתה ישוח בראשו וכו' וכשמזכיר ה' יזוקף. וביכין שם כתב - ובתיבת אתה ישוח בראשו עד שיתפקקו כל חוליות שבשדרה וכו', ובהזכיר ה' תעשה כמו כן שתי זקיפות ראשונה תזוקף הגוף בלבד וכו', ואח"כ תזוקף ראשך וכו'.

וכן נראה מדברי **יסוד ושוש העבודה** (שער הקרבן פ"ג) שכתב ברוך - כריעת הגוף, אתה - כריעת הראש, ה' - זקיפת הגוף תחילה ואח"כ זקיפת הראש. ע"כ. דנראה דבכולהו זוקף בשעת אמירת התיבה.

מיהו בפי"ה גבי מודים כתב וז"ל והזקיפה יהיה כאן גם כן בשם, בשעה שאומר ה' אלהינו, דהיינו בעודו זוקף את עצמו יאמר השתל תיבות שאתה הוא, וכשיוזקף לגמרי יאמר תיבות ה' אלהינו.

העולה לדינא - כשכורע בתפילת י"ח כורע כשאומר ברוך, וזוקף בשם. יש מפרשים דזוקף קודם שאומר תיבת השם. ויש מפרשים דזוקף כשאומר תיבת השם [וכן נראה מדברי שער הכוונות ופרי עץ חיים]. וכל אחד יעשה כמנהגו.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלולי שליט"א
מז"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני הכנות לפסח

הכנת הנפש בתשובה ל' יום לפני פסח - "אמנם כדי לבער רוח הטומאה מעליו לגמרי, לא סגי בבדיקה וביעור החמץ לחוד, אלא כת' **המקובלים משלושים יום קודם** חפץ צריך **ללכת בדרך טובים ולקיים קצת דרכי התשובה ואז הקדוש ברוך הוא בכל לילה מוציא חלק מנשמות ישראל מתוך הקליפות הכל לפי מעשיו של אדם ולפי הכנתו עד שבליל **התקדש** חג עומדים מבחוץ בני חורין... וזהו עיקר שמחתנו על גאולתנו ועל פדות נפשנו. אבל אם לא עשה הכנה מקודם ולא נוהר בחמץ כראוי, לשמחה מה זו עושה וד"ן גרמא שאלנו מתעורר כל כך ואינו נכנס בלבו כל כך שמחה, כי **הכל תלוי לפי מעשיו ולפי זכות נשמתו ולפי הכנתו**". (פלא יועץ, חמץ)**

הכנה ע"י לימוד והתבוננות בעניני פסח - "דבר שקיבל ערך בעיני האדם או תהיה תגובת הנפש אליו במקביל. הערכה של הדברים שבקדושה הוא כפי מה שהכיר והשיג אותם דוקא. ההתבוננות היא הפתח להכנס להערכה. כדאי להקדיש בכל יום שעה לכה"פ ללמוד מאמרים מעניגה דפסח המגביהם ערך הימים בעיני האדם, ולהתבונן בהם. ואז כשיבוא שעת הסדר שהוא הלמעשה מזה, תגיב הנפש לכל מה שספגה באופן ספונטני. ינסו זה ויראו האמת בזה". (אגרות דעת להג"ר ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל, אות קס"ה)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"